

"İmam-ı Gazâlî Hazretlerinin İhyau'ı-Ulûm'unda tasavvuf nokta-i nazarında كُيْرِيَا لَامِىْ اِلَا كُيْرِيَا مَوْعَدِ كaidesine ittibaen, ekmeği bile bir zaman terk edip, ot ile idareye koyuldu." Üstad ekmeği neden şüpheli görmüş?

"Evvelâ: Hükema-yı İşrâkıyyunun mesleklerine sülûk ederek, zühd ve riyazete başladı. Hükema-yı İşrakıyyun, tedric kanunu mucibince vücudlarını riyazete alıştırmışlardı. O ise, tedrice riayet etmeyerek, birden bire riyazete daldı. Gün geçtikçe, vücudu tahammül etmeyerek zayıf düşmeye başladı. Üç günde bir parça ekmekle idare ediyordu. Ulema-yı İşrâkıyyunun '*riyazetin küşâyîş-i fikre hizmet ettiği*' nazariyesi üzerine, onlar gibi yapacağım diye çalışıyordu."

"Saniyen: İmam-ı Gazâlî Hazretlerinin *İhyau'ı-Ulûm'*unda tasavvuf nokta-i nazarında كُيْرِيَا لَامِىْ اِلَا كُيْرِيَا مَوْعَدِ كaidesine ittibaen, ekmeği bile bir zaman terk edip, otları idareye koyuldu."⁽¹⁾

Burada Üstadımızın ekmeği terk etmesi haram helal noktasından değil riyazet noktasındandır. Yani nefsi açlık ile terbiye etmek için yeme içmeyi ifrat derecede terk ediyor. Oysa riyazetin yavaş yavaş vücut alıştırmaya alıştırmaya yapılması gerekir. Birden riyazete girmek vücut açısından çok riskli ve tehlikeli olabilir.

"Hükema-yı İşrakıyyun, tedric kanunu mucibince vücudlarını riyazete alıştırmışlardı. O ise, tedrice riayet etmeyerek, birden bire riyazete daldı. Gün geçtikçe, vücudu tahammül etmeyerek zayıf düşmeye başladı. Üç günde bir parça ekmekle idare ediyordu." Bu cümlelerden Üstadımızın birden riyazete girdiğini anlıyoruz. Tabi Üstadımız bu hususta bir istisnadır, normal insanların bunu denemesi doğru olmaz.

Hadisdeki "*şüpheli şeyleri terk etme*" meselesi tamamen sufi bir yorumdur, fıkhi bir yorum değildir. Malum, ayet ve hadislerin zahiri manasından başka bir de işari ve remzi manaları vardır. İmam-ı Gazali Hazretleri bu hadisi tasavvuf nokta-i nazarından yorumlamış ve bu hadisi riyazete uyarlamıştır. Yoksa genel geçer bir fıkhi hüküm tahsis ediyor değildir.

(1) bk. [Tarihçe-i Hayat, İlk Hayatı.](#)